

[Bjørn Elmquist]

I næsten et halvt århundrede har forholdet mellem Øst og Vest, mellem den kommunistiske blok, som det hed dengang, og den frie verden, som vi kaldte os, holdt os alle i et jerngreb. I mange år blev så at sige enhver regional konflikt udlagt som konkret udtryk for denne konfrontation og indebar en uhyggelig risiko for at udløse en tredje verdenskrig. Også herhjemme i Danmark har næsten enhver politisk debat i mange år været præget af Øst-Vest-problematikken.

På denne baggrund er det fast utroligt, hvad vi i den allerseneste tid har været vidne til af udvikling i dele af Østeuropa og i Sovjetunionen. Nogle steder går det hurtigere; der sker mere end andre steder.

De største ændringer er foregået i Ungarn. Fra i mandags hedder det ikke længere »folkerepublikken« men »republik«, og man har omdøbt kommunistpartiet. Man kunne simpelt hen ikke længere leve med det navn. Så er der Polen, hvor regeringen ikke længere er kommunistisk ledet. Nu har andre partier fået magten. Og så er der Sovjetunionen, hvor Mikhail Gorbatsjov og hans meningsfællers perestrojka og glasnost er i fokus midt i etniske stridigheder og økonomiske og forsyningsmæssige kriser. Andre af staterne er langtfra nået så langt. De er på vej, om end endnu mere tøvende og langsomt. Det gælder DDR, Tjekkoslovakiet, Rumænien og Bulgarien.

Det er fristende at fordybe sig i en nærmere beskrivelse af situationen land for land, men tiden er ikke til det nu her fra talerstolen. Desuden sker ting faktisk i disse dage så pludseligt, at mere detaljerede beskrivelser simpelt hen går hen og bliver ukorrekte, ja forældede.

Udviklingen foregår på to planer: på det økonomiske og på det politiske, dvs. med hensyn til større demokrati og pluralisme og større respekt for menneskerettighederne. Disse forhold hænger naturligvis sammen, men dermed være ikke sagt, at de forløber parallelt. Nogle steder er det, som om den politiske frigørelse går hurtigere, f.eks. i Polen, hvor de økonomiske vanskeligheder til gengæld virker næsten uoverstigelige. Prisstigninger på 1.500 pct., siden man har forsøgt at give priserne fri, taler deres eget sprog. Omvendt har økonomien det nok lidt bedre i f.eks. DDR, hvor så til gengæld demokratiseringen stadig går meget langsomt.

Alt i alt ser det ud til, at Ungarn for tiden er det land, der er inde i den mest lovende udvikling og en lige lovende udvikling, hvad økonomi og hvad politik angår.

Mange af os, der faktisk ikke har kendt andre forhold end efterkrigstidens mere eller mindre kolde krig med jerntæppe og mur midt ned gennem Europa, har svært ved at tro egne øren og øjne. Og mon ikke vi inderst inde også har en vis frygt for, at det her kan ikke være rigtigt og det kan ikke ende godt. Men her må vi sætte ind. Det må og skal ende godt.

I Europa og i USA og Japan går debatten livligt om, hvad vi i Vesten kan gøre og bør gøre. Det siges i overskriftsform: Gorbatsjov bør have vores støtte. Andre advarer lige så kortfattet: Det, som Gorbatsjov vil, er blot at forbedre kommunismen, og hvis vi hjælper ham med det, så forråder vi alle de mennesker, der drømmer om demokrati og frie forhold.

Hvis man i denne debat er i tvivl, så skal man forestille sig alternativet, mener jeg. Hvad ville der ske, hvis reformprocessen blev bragt til standsning eller forfejlede sit mål: Ufrihed, ulykke for millioner af mennesker og tilbagevenden til den koldeste tid i den kolde krig med mistillid mellem Øst og Vest, fornyet oprustning osv. osv.

Hvis reformprocessen i stedet fortsætter og bliver umulig at stoppe, bliver det som en snebold, ja, en lavine, hvor det må ende med, at befolkningerne selv bestemmer, hvilket styre de vil have, uanset hvilke ambitioner deres ledere i dag måtte gå rundt med.

Vores debat her i dag skal også dreje sig om, hvad vi – dvs. Danmark – og andre lande i Vesten kan gøre. Der er masser af muligheder, der kommer på tale, lige fra meget generelle til helt konkrete.

I Venstre mener vi som udgangspunkt, at det er vigtigt at holde hovedet koldt og hjertet varmt. Vi skal ikke i Vesten kaste os ud i store ændringer af vort interne samarbejdsmonster. Tværtimod har netop dette samarbejdsmonster bidraget til det vestlige sammenhold og den vestlige styrke, som nu får landene i Øst til selv at kassere deres egne hidtidige økonomiske og politiske strukturer.

Venstre mener bestemt ikke, at NATO-pagten skal nedlægges her og nu. EF-samarbejdet virker som en magnet på landene i Øst og har helt klart en afgørende rolle at spille i styrkel-